

РЕШЕНИЕ

№ 1193

гр. София, 26.10.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 4-ТИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на втори октомври през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Диана Коледжикова

Членове: Мария Яначкова
Десислава Б. Н.

при участието на секретаря Теодора Т. Ставрева
като разгледа докладваното от Диана Коледжикова Въззивно гражданско дело № 20231000501401 по описа за 2023 година

Производството е по чл. 258 и сл. ГПК.

С решение № 1246 от 13.03.2023 г. по гр. д. № 12341/2021 г. на Софийски градски съд е отхвърлен искът на Г. Г. Г. срещу Върховния касационен съд за заплащане на сумата 1000000.00 (един милион) лева – обезщетение за причинени неимуществени вреди от нарушаване правото му на разглеждане и решаване в разумен срок съгласно чл.6 §1 от ЕКЗПЧОС на гр.дело № 73351/2017г. на СРС, поради бездействие на касационната инстанция.

Решението е обжалвано от ищеца с оплаквания за неправилност поради необсъждане на всички обстоятелства, на които е основан искът – необсъждане на твърденията за нарушения на чл.8 и чл.13 от ЕКПЧ от страна на ответника. Нарушението на чл.8 от Конвенцията се изразявало в знанието на ответника, че постановените привременни мерки не се изпълнявали, при което той следвало да ги разшири като постанови задължителни медиации срещи на ищеца с детето в защитена среда. Това е следвало да се осъществи при разрешаване на двете частни производства, в хода на които ВКС следвало да даде съответните указания на въззивната инстанция. Вследствие нарушенията бил засегнат личният и семеен живот на ищеца поради влошаване здравословното му състояние и възникване на синдром на родителско отчуждение у неговата дъщеря.

Жалбоподателят изразява несъгласие с изводите на съда за липса на противоправност от страна на ВКС при отказа да уважи искането по чл.255 от ГПК за насрочване на делото от въззивната инстанция в по-кратък срок. Счита, че отказът да укаже ускоряване на насрочването съставлява нарушение на чл.13 от ЕКПЧ.

Искането до съда е за отмяна на решението и уважаване на претенцията в пълния предявен размер. Въззиваемият оспорва въззивната жалба.

Софийският апелативен съд, в изпълнение на правомощията си по чл. 269 от ГПК, след като извърши служебна проверка за валидност и допустимост на обжалваното решение и обсъди доводите на страните и събраните по делото доказателства съобразно посочените от жалбоподателя основания за неправилност на първоинстанционния акт, прие следното:

Обжалваното решение е валидно и допустимо. Спорът пред настоящата инстанция е по правото, не по фактите. Не се оспорват направените от първоинстанционния съд фактически констатации, във въззивната жалба се изразява несъгласие с направените правни изводи.

Предявеният иск е за обезщетяване вредите, търпени от ищеца, вследствие неизпълнението на задължението за разглеждане на заведеното от него дело за родителски права върху детето Й. Г., родена през 2006 г. – стрес, тревожност, безпокойство, необратимо увредено здраве на ищеца, синдром на родителско отчуждение спрямо него, изгубено време пропуснати ползи, накърнена бизнес репутация

Съгласно разпоредбата на чл.2б, ал.1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди /ЗОДОВ/ държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, § 1 от Конвенцията. Цитираната разпоредба представлява национален компенсаторен механизъм за бавно правосъдие и е самостоятелна хипотеза на отговорност на държавата за вреди, причинени на граждани и юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок. Съгласно чл.8,ал.1 от ЗОДОВ претенцията за обезщетение се разглежда по този закон и реда на ГПК. Според чл.8, ал.2 ЗОДОВ абсолютна предпоставка за предявяване на иска по чл.2б, ал.1 ЗОДОВ е изчерпването на административната процедура за обезщетение на вреди по реда на глава трета „а” от Закона за съдебната власт, по която няма постигнато споразумение. Съгласно разпоредбата на чл. 2б, ал. 2 от ЗОДОВ, при съобразяване дали продължителността на производството е разумна, се взема предвид поведението на компетентните органи, в случая – на съда, наред с поведението на страните, на техните представители и на останалите участници в процеса, като критерий при преценката относно основателността иска.

Във връзка с натовареността на СГС като въззивна съдебна инстанция следва да

се посочи, че съдилищата носят отговорност за вреди по исковете по чл. 26 от ЗОДОВ като процесуални субституенти на държавата, която е длъжна да вземе навременни и ефикасни мерки за справяне с този проблем и да организира съдебната система по начин, който да може да осигури разглеждането на всяко дело в разумен срок. Ако такива мерки не са взети или са неефективни, държавата, респ. – процесуалните субституенти не могат да бъдат освободени от отговорност при надхвърляне на разумния срок (в този смисъл – също практиката на ЕСПЧ – решение от 07.07.1989 г. по делото *Union Aliment aria Sanders v. Spain* по жалба № 11681/85). Следва да се съобрази критерият на ЕСПЧ относно т. нар. „залог“ на делото за ищеца – за неговото значение с оглед предмета на делото и спазването на изискването за разглеждането му в разумен срок. Съгласно практиката на ЕСПЧ, значими в този смисъл са трудовоправните спорове, споровете за пенсии, делата за упражняване на родителски права.

При съобразяване на относимите факти – заведеното от ищеца Г. Г. дело е за упражняване на родителски права; продължителността на производството е общо 3 години, пет месеца и шест дни - настоящата инстанция намира, че производството е продължило по-дълго, отколкото следва да приключи дело за упражняване на родителски права. Подобен вид производства следва да се разрешават в рамките на не повече от две години, ако няма непреодолими пречки като трудности в призоваването, международен елемент и други подобни обективно забавящи обстоятелства, които са извън контрола на държавата. За бързината на производството следва да съдействат както съдилищата, така и социалните служби и всички държавни органи и институции, ангажирани с представяне на доклади и становища.

В случая насрочването на делото в СГС за първото и второто съдебно заседание е отнело неразумно дълъг срок от над седем месеца и над десет месеца (броено от 20.05.2019 г. до 06.04.2020 г., за когато е отложено делото във второ съдебно заседание – непроведено поради извънредното положение). Посочените насрочвания са причинили забавяне на цялото производство за около една година и половина, което по мнение на състава съставлява нарушение на чл.6, ал.1 от ЕКПЧ – норма, задължаваща държавите да разглеждат производства в разумен срок. Забавянето се дължи единствено на организацията в СГС, макар и не по субективна причина на докладчика или съдебния състав, както е видно и от определенията на ВКС по молбите на ищеца по чл.255 от ГПК (запълнен график на състава). Това обаче не освобождава държавата от отговорност, след като по причини от кадрово, законодателно или организационно естество не е обезпечила възможността за разглеждане на делата за родителски права в разумен срок. Посоченото е основание за ангажиране отговорността на държавата да обезщети търпените от ищеца вреди от неразумната продължителност на производството.

По вредите за ищеца: съгласно установената практика в исковото производство по чл. 26 от ЗОДОВ пълно и главно доказване следва да бъде проведено от страна на ищеца по отношение на вида и размера на имуществените вреди, както и на пряката причинно-следствена връзка между тях и забавеното производство; а относно неимуществените вреди съществува силна, макар и оборима презумпция, че неразумната продължителност на производството причинява такива, поради което поначало не е необходимо ищецът да твърди изрично и да доказва обичайните, типични неимуществени вреди, които винаги се търпят от лице, спрямо което гражданското съдебно производство е продължило извън рамките на разумния срок, като притеснения за неговото развитие и от евентуален неблагоприятен изход, накърняване на чувството му за справедливост и на доверието му в правораздаването и изобщо в държавността поради забавянето на делото.

При иска по чл. 26 от ЗОДОВ на обезщетяване подлежат всички преки и непосредствени вреди, причинени от неразумната продължителност на съдебното производство, но не и вредите от неправилни или недопустими съдебни актове. понятието „справедливост” по смисъла на чл. 52 от ЗЗД не е абстрактно, а е свързано със задължителната преценка от съда на редица конкретни, обективно съществуващи при всеки отделен случай обстоятелства, които следва да се вземат предвид при определянето на размера на обезщетението за неимуществени вреди. Такива обстоятелства поначало са видът, характерът, интензитетът и продължителността на увреждането на ищеца, като на обезщетяване подлежат неимуществените вреди, които са в пряка причинна връзка с увреждащото поведение при съответния деликт. Неимуществените вреди нямат парична оценка, поради което обезщетението за тях се определя по вътрешно убеждение от съда. Справедливостта, като критерий за определяне паричния еквивалент на моралните вреди, включва винаги конкретни факти, относими към стойността, която засегнатите блага са имали за своя притежател. Обезщетението за неимуществени вреди от деликта по чл. 26 от ЗОДОВ се определя глобално – за всички претърпени неимуществени вреди, причинени от този деликт. В този смисъл неимуществените вреди са конкретно определими и глобално присъденото парично обезщетение за тях следва да съответства на необходимостта за преоД.ването им в тяхната цялост; следва да е достатъчно по размер за репарирането им – в съответствие с общоприетия критерий за справедливост, но най-вече – с оглед особеностите на конкретния случай. Същевременно обезщетението не следва да надвишава този достатъчен и справедлив размер, необходим за обезщетяването на конкретно претърпените неимуществени вреди; да не води до неоснователно обогатяване на ищеца. Поради това размерът на обезщетението се определя с оглед общия критерий за справедливост по чл. 52 ЗЗД, като се вземат предвид и възприемането на понятието „справедливост“ на съответния етап от развитие на обществото и стандартът на живот в страната.

При специалния деликт по чл. 26 от ЗОДОВ в ал. 2 от разпоредбата самият законодател примерно е изброил обстоятелства (общата продължителност и предмета на производството, неговата фактическа и правна сложност, поведението на страните и на техните процесуални или законни представители, поведението на останалите участници в процеса и на компетентните органи, както и всички други факти, които са от значение за спора), които съдът следва да вземе предвид както при преценката си дали е налице фактическият състав на това особено непозволено увреждане, изразяващо се в нарушение на правото на ищеца за разглеждане и решаване на съответното дело в разумен срок, така и при определянето на размера на обезщетението за неимуществените вреди, причинени му от този деликт. При присъждане на обезщетения за неимуществени вреди, причинени от забавено разглеждане на граждански производства, също поначало от значение е общата продължителност на съдебното производство; възможно е тя да е в нарушение на изискването за разумен срок, въпреки че отделните етапи на производството са имали разумна продължителност, и обратно – при допуснатата забава в отделна част от производството няма нарушение на чл. 6, § 1 от ЕКЗПЧОС, ако общата продължителност на делото не е прекомерна според вида на делото и броя инстанции. При обсъждането на сложността на делото са от значение броят на страните по него, броят на обективно съединените искове в производството, наличието на международен елемент, сложност на засегнатите правни въпроси, необходимостта от ползване на специални знания и назначаване на съдебни експертизи, обем на доказателствата и пр. От значение е и поведението на ищеца и на съответните власти, както и значението на делото за ищеца. Извън срока, който се взема предвид, са забавянията, причинени от самата страна поради злоупотреба с права, недобросъвестно извършвани процесуалните действия, шиканиране и използване на тактики за протакане, стига съдът да е предприел допустимите и възможни в конкретния случай процесуални действия за дисциплиниране.

В случая ищецът не е причинил с поведението си забавяне на производството. Същото е със средна по степен сложност, доколкото в хода му е необходимо да се съберат данни и да се установят всички обстоятелства, от значение за определяне на родителския капацитет на двамата родители - да се изготвят и приемат социални доклади и експертизи, да се изслушат родителите и детето, което е било над 10-годишна възраст. Залогът за ищеца е висок, доколкото става въпрос за осъществяване на родителските права и отношения с детето му.

По спорния въпрос за размера на справедливото обезщетение, което да компенсира установените по делото вреди. При определянето размера на обезщетението за неимуществени вреди настоящият състав съобрази следните обстоятелства, установени по делото от писмените доказателства, заключенията на съдебномедицинска и съдебно-психологична експертизи и показанията на свидетеля

Кръстев, които съдят кредитира като кореспондиращи със заключенията и писмените доказателства.

Видът на производството е за упражняване на родителски права спрямо дете на 10-11 години, което до този момент не е живяло с ищеца. В кратък срок (два месеца и половина от образуването на делото) са постановени привременни мерки, с които е постановено родителските права да се упражняват от майката, определен е режим на лични отношения с бащата. Привременните мерки подлежат на принудително изпълнение. Неизпълнението им не е по причина на съдилищата или държавата, няма данни да е искано съдействие за осъществяването на личните отношения. Ето защо твърдяната вреда – проявен у детето синдром на родителско отчуждение спрямо ищеца - не е в причинна връзка със забавянето на производството. Не се установяват твърдените вреди – накърняване бизнес репутацията на ищеца

При липса на насрещно доказване следва да се приеме настъпване на обичайните вреди от забавяне на производството, макар и не прекомерно. Следва да се приеме за основателен доводът на ищеца за липса на вътрешноправни средства за ускоряване на производството, доколкото при подаваните молби по чл.255 от ГПК за насрочване на въззивното дело в по-кратки срокове обосноваването на забавянето по смисъла на чл.257, ал.2 от ГПК се преценява от гледна точка възможностите на конкретния съд и докладчик, а не от гледна точка на разумната бързина на производството.

По време на развитие на процесното производство срещу ищеца е било образувано дело за домашно насилие, което неминуемо също се е отразило на психическото и емоционалното му състояние и е предизвикало стрес и безпокойство. Такъв фактор в посочения период е и влошаване отношенията с майката на детето и неразбирателства по повод родителските права и осъществяване на лични отношения. Посочените обстоятелства допринасят за преживения от ищеца стрес, но не са в причинна връзка с вредоносните действия на държавата по повод конкретното съдебно производство. Следователно държавата не отговаря за всички психически неудобства, преживени от ищеца по време на производството, а само за тези, предизвикани от неговото забавяне. –Същото се отнася и за стреса като причинител на заболявания у ищеца. Стресът е отключващ фактор и възможна причина за констатирания рецидив на онкологично заболяване, повишени стойности на кръвното налягане, ритъмни смущения с нарушение на вестибуларната функция. Както се посочи, обаче, причина за натрупания при ищеца стрес не е единствено процесното производство. През този период са били налице и други стресогенни обстоятелства, а освен това извън стреса съществуват и генетични фактори, околна среда, начин на живот и пр.

При баланс между интересите на лицето възможно най - бързо да получи решение и необходимостта от внимателно проучване и правилно провеждане и

решаване на делото, настоящият съдебен състав, като съобрази, че се касае за дело, което е със средна степен на сложност, свързано е с упражняване на родителски права /т.е. с предмет, изискващ от съда да създаде необходимата организация за решаването му с приоритет/, като съобрази поведението на ищеца, който е предприемал само действия в защита на предоставени му от закона права, намира, че поради допуснатото нарушение на правото на страната да получи решение на спора в разумен срок, на ищеца са причинени неимуществени вреди. Като се има предвид, че производството е продължило с около една година и пет месеца повече от срока, който настоящият състав приема за разумен, както и че държавата отговаря само за причинените от нея вреди, а не за всички тревоги, притеснения и неудобства, търпени от ищеца през процесния период, причинили и влошаване на здравословното състояние, настоящият състав приема, че сумата 1500 лева е справедливо обезщетение за търпените от ищеца неимуществени вреди, които са в причинна връзка със забавата на производството по гр.д. № 73351/2017 г на СРС, приключило с около една година и пет месеца по-дълго от разумния срок.

За разликата над тази сума до пълния предявен размер искът е неоснователен. Присъждане на по-високо обезщетение би довело до неоснователно обогатяване за ищеца.

Поради частично несъвпадане между изводите на въззивната инстанция с тези на първоинстанционния съд, обжалваното решение следва да бъде отменено в частта, с която искът е отхвърлен за сумата 1500 лева и да се постанови решение за осъждане на ответника да заплати на ищеца сумата 1500 лева със законната лихва от 30.09.2021 г. до окончателното изплащане. В останалата отхвърлителна част обжалваното решение следва да се потвърди. Обжалваното решение следва да се отмени в частта, с която ищецът е осъден да заплати на ответника юрисконсултско възнаграждение над 129,80 лева.

По разноските. Направените от жалбоподателя разноски пред въззивната инстанция са в размер 5005 лева, от които въззивникът дължи сума в размер 7,51 лева съответно на уважената част от иска. Съразмерно на отхвърлената част от иска въззивникът дължи на въззиваемия 129,80 лева за юрисконсултско възнаграждение. След компенсация въззивникът дължи 122,29 лева разноски пред настоящата инстанция.

По изложените съображения съдът

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение № 1246 от 13.03.2023 г. по гр. д. № 12341/2021 г. на Софийски градски съд в частта, с която искът на Г. Г. Г. срещу Върховния касационен

съд за заплащане на обезщетение за причинени неимуществени вреди от нарушаване правото му на разглеждане и решаване в разумен срок съгласно чл.6 §1 от ЕКЗПЧОС на гр.дело № 73351/2017г. на СРС е отхвърлен за сумата 1500 лева, както и в частта, с която Г. Г. е осъден да заплати на Върховния касационен съд разноски за юрисконсултско възнаграждение над 129,80 лева, и постановява:

ОСЪЖДА Върховния касационен съд да заплати на Г. Г. Г. на основание чл.2б от ЗОДОВ обезщетение за причинени неимуществени вреди от нарушаване правото му на разглеждане и решаване в разумен срок съгласно чл.6 §1 от ЕКЗПЧОС на гр.дело № 73351/2017г. на СРС в размер на 1500 (хиляда и петстотин) лева, ведно със законната лихва от 30.09.2021 г. до окончателното изплащане.

Осъжда Г. Г. Г. да заплати на Върховния касационен съд разноски пред въззивната инстанция в размер на 122,29 лева (сто двадесет и два 0,29) лева.

Решението подлежи на обжалване пред ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД в едномесечен срок от връчването му.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____